

Rohetiigri tulevikusuunajate mõttekoja arusaamad ja järeldused rohelse kapitali teemal

Eesmärk: suunata finantssektorit ja rahandust ning seda puudutavat seadusandlust sellisel moel, et finantsvahendeid kasutataks eelistatult taastava ning loodussõbraliku majanduse arendamiseks.

Ohud ja vastuolud

1. Koroonakriis toob küll esile keskkonnanäesmärkide täitmise vajalikkuse, kuid samal ajal rõhutakse majanduse elavdamiseks tarbimise hoogustamise vajalikkusele ning suunatakse kiireid investeeringuid aegunud, keskkonnanäesmärke mitte arvestavatesse lahendustesse.
2. Investeeringuotsuste tegemisel on prevaleerivaks kriteeriumiks lühiajaline tootlikkus; loodussõbralikkus ja/või kliimaneutraalsus on ebaoluline või oluliselt väiksema kaaluga.
3. Vaatamata Pariisi kliimaleppele ja üldisele teadlikkuse tõusule kliimamuutustest, on 2016–2019 fossiilkütustesse investeeritud kolm korda rohkem raha kui roheenergiasse, sh G20 riikide poolt.
4. Arusaam, et kõik loodussõbralik ja kliimaneutraalsusele suunatu on kallid ja ebamugavad ning võimalik ainult toetuste abil. Eestis levib lisaks seisukoht, et kuna Eesti mõju maailma mastaabis on nii väikene, pole sellest tulenevalt mõtet kliimaprobleemidega tegeleda.
5. Pangad saavad suunata ja soodustada loodussõbralikku majandusse investeerimist, kuid ei saa neid investeeringuid teostada. Initsiatiiv peab tulema ühiskonna ja ettevõtjate poolt, kus pank täidab ühiskonna tellimust. Algfaasis on vajalik ühiskondlik-poliitiline tugi ning käendus- ja üleminekuprogrammid uudsusest tingitud riskide maandamiseks, samuti investorite nõusolek sellega, et omakapitali tootlikkus võib olla lühiajaliselt madalam.
6. Eesti ettevõtjate huvi roheinvesteeringuteks on madal, kuna investeeringuraha hind on tihtipeale kallim kui konventsionaalsetel investeeringutel, omafinantseeringu osa on suurem ning tasuvus ei ole piisavalt tõestatud (eriti uutel tehnoloogiatel). Tulenevalt tekib „surnud ring“, kus uute tehnoloogiate aeglane kasutuselevõtt hoiab tehnoloogia hinna kõrgel ja see omakorda pärsib tehnoloogia tõestamise laiendamist.
7. Üldlevinud arusaam, et lineaarmajandusel põhinev majandus on vaatamata piiratud ressurssidele jätkuvalt võimalik.

Eesmärgid ja mõistlikud tegevused nende saavutamiseks

1. Luua ja kasutusele võtta – algatuseks kasvõi Eesti-siseselt – ühtselt arusaadav keskkonna mõõdikute süsteem (*Environmental Impact Unit – EIU*) ning mõõdikutele vastavate andmete baasil ühtsetel alustel toimiv avalik register või platvorm, mida on võimalik kasutada otsuste (sh finantseerimisotsuste) tegemisel. Mõõdikute

kasutamine algsperioodil ettevõtetele soovitatav, aastaks 2025 suurettevõtetele kohustuslik.

2. Mõõdikute rakendamise ergutamiseks muuta EIU-d kaubeldavateks – see tekitab ettevõtetes huvi platvormi/registriga liituda.
3. Viia alates 2021 riigihangete hindamissüsteemi sisse keskkonnamõju kriteerium (sh süsiniku jalajälg, materjalide elutsükli CO₂), mida muuta/täiustada andmete koguse ja kvaliteedi paranemisel.
4. Kutsuda üles kõiki Eestis tegutsevaid panku liituma ÜRO vastutustundliku panganduse kokkuleppega.
5. Kuni ühtse keskkonnamõõdikute registri/platvormi tekkimiseni soodustada pankades suuremate projektide ja ettevõtete krediitvõimekuse hindamisel rohemõõdikute kasutuselevõtmist ning suunata seeläbi ettevõtteid oma tegevust mõõtma. Lisaks soodustada roheprojektidele madalama intressimäära rakendamist ja selguse mõttes kajastada seda osa investeeringutest aruannetes eraldi.
6. Soodustada pankade poolt finantseeritavatele roheprojektidele regulatiivselt madalamate kapitalinõuete rakendamist – kliimaeesmärkide täitmisega seotud laenudel peavad olema madalamad kapitalinõuded. Arvestada, et Euroopa-ülene pangandusregulatsioon juba liigub suunas, et kapitalinõuete määramisel tuleb arvestada laenutaotleja kliimamõjuga.
7. Laiendada roheprojektide – eriti uute tehnoloogiatega seotud – riiklike käendusprogramme riskide jagamiseks ettevõtjate, panganduse ja riigi vahel, kasutada selleks kriisijärgseid laene ja toetusi.
8. Suurendada oluliselt Kredexi roheprojektide käendusprogrammi.
9. Initsieerida Eesti pankade poolt pikaajaliste ja madala intressiga rohelaenude programm, kus roheprojektide soodsamad tingimused tulevad konventsionaalsete projektide tingimuste karmistumisest.
10. Moodustada Eestis koroonakriisi majanduse turgutamise vahendite kaasabil Rohefond või Investeerimispank loodussõbraliku jätkusuutliku ettevõtluse, põhiliselt rahamahukate ja uute äride finantseerimiseks. Lisaks tekitada valdkonnapõhine kompetents projektide personaliseeritud hindamiseks ja finantseerimispakkumiste ning käenduste tegemiseks.
11. Rohetegevuste toetusmeetmete finantseerimiseks emiteerida 2021. aastal Eesti riigi pikaajaline rohevõlakiri – analoogselt Saksamaa, Itaalia ja Hispaaniaga.
12. Riigi ja Eesti Panga tasemel tutvustada Eesti ettevõtjatele Euroopa Liidu ja Eesti-siseseid rahastusvõimalusi (EBRD, EIB, NIB), mida ettevõtjad saaksid roheinvesteeringute tegemisel kasutada.
13. Kommunikeerida sõnumit, et Eesti majandusse väljastpoolt tuleva raha puhul on rohelise suunitlusega raha proportsioon kasvav ja mida varem ettevõtja sellele tendentsile reageerib, seda parema konkurentsieelise ta saab.
14. Parandada praeguste ja tulevaste rohesertifikaatide läbipaistvust ja arusaadavust ning lõpp-tulemusena viia praegused eri alustel välja antud sertifikaadid ühtsesse mõõdikute süsteemi.
15. Luua ettevõtjatele suunatud Roheportaal, mis koondab kokku kogu olulise info (seadused, finantseerimise võimalused, investeeringute toetused, parimad praktikad, juhised) ettevõtjatele, kes soovivad muuta oma tegevust rohelisemaks.

Toetavad asjaolud

1. Rahvusvahelistel kapitaliturgudel on kasvamas tendents suunata investeringud rohelistesse projektidesse ja mitte finantseerida keskkonda negatiivselt mõjutavaid projekte, eriti fossiilsete kütuste tootmise projekte.
2. EL Roheleppes on planeeritud 1 triljoni osas uusi kliimaneutraalsusele ja keskkonnahoiule suunatud investeringuid.
3. ELi regulatsioonid suunavad ettevõtteid kliimaneutraalsuse poole, tuletsena teevad pangad muudatusi oma krediitpoliitikas ja laenuportfellis, mistõttu pikaajaliselt finantseeritakse järjest vähem ettevõtteid, kes rohesuunaga kaasa ei mõtle.
4. Pensionifondide investeerimispoliitikaid muudetakse tulenevalt klientide ootustest ja regulatsioonidest. Rohelised pensionifondid kasvatavad populaarsust.
5. Mainekate ettevõtete roheprogrammid suurendavad teema nähtavust ja suunavad tarbijakäitumist.
6. ÜRO vastutustundliku panganduse kokkuleppega on liitunud globaalselt 170 panka, kes on vabatahtlikult võtnud endale kohustuse kokkulepet täita.
7. Muutused tarbijakäitumises hakkavad suunama ettevõtete investeringuid loodussõbralikumasse tootesse. Sellised investeringud on tasuvad ka tavatootluse skaalal ega eelda odavamaid finantsinstrumente, kuna annavad ettevõttele kas konkurentsieelise või üldse võimaluse turul püsida.

Rohetiigri majandustoimkond: Agron Grupp, Alexela Grupp, Bolt, Bepco, Cronimet, COOP, Estanc, eAgronom, KNC, LHV, Nordecon Betoon, RagnSells, Tere, Vestman Energia, Utilitas Eesti.

Kokkuvõtte koostasid Madis Toomsalu, Priit Perens, Jaanus Purga mais-septembris 2020.